

Upotettu katsoja

Immersiivisyys, moniaistisuus ja teoksen maailmaan upottaminen, tekee tuloaan esittävän taiteen eri alueilla, musiikissa ja pelimaailmassa. Brittitheaterissa moniaistisia kokemuksia on ollut tarjolla jo yli kymmenen vuotta.

Liverpoolissa on Ison-Britannian suurin katedraali, joka sijaitsi silloisen asuntoni vieressä. Immersiivisen teatterin yksi tämänkin hetken merkittävimmistä tekijöistä dreamthinkspeak toteutti katedraaliin teoksen *One Step Forward, One Step Back*, joka perustui **Danten Jumalaiseen näytelmään**.

Teoksessa yleisö päästettiin kulkemaan läpi katedraaliin luodun reitin, joka vei kellarista kirkon katolle. Reitti oli valtava jo mittasuhteiltaan, koska kyseessä on katedraali, jonka kirkkosali on maailman korkein.

Teoksen visuaalinen ilme sijoittui keskiaikaan. Reitin siirtymäkohdissa istui opas, joka piti huolen, että katsojat kulkivat oikeaan suuntaan. Yksi oppaista oli vanha rouva, joka luki kellastunutta kirjaa. Kun kävelin hänen taakseen ja vilkaisin mitä hän luki, paljastui nykyajan imelä viihderomaani teoksen tyylitellyn visuaalisen kuoren sisällä.

Tässä rakoilussa näkyy immerstiivisen ja interaktiivisen ero. Interaktiivinen käyttäisi nämä tilanteet hyväkseen. Immersiiviset esitykset luovat useimmiten visuaalisen maailman, jonka sisään katsojat upotetaan. Immersiivisyys tarkoittaa upottamista. Immersiivisyys ja interaktiivisuus kuitenkin sekoittuvat usein teoksissa.

Koska katsoja upotetaan sisään teokseen, katsoja näkee ja kokee teoksen ikään kuin lähikuvassa. Lähietäisyys avaa teatterille mahdollisuuden myös muiden aistien keinovalikoimaan: tuoksuihin, makuihin ja etenkin katsojien liikuttamiseen tilassa. Immersiivisyys on etenkin brittiläisen teatterikentän termi, jota Suomessa lähimpänä vastaa esitystaide. Myös paikkasidonaisuus on usein yksi immerstiivisen teatterin elementti.

Immersiivisyys tulee nyt vastaan joka puolella. *Hobitin* ohjaaja **Peter Jackson** pitää sitä elokuvan tulevaisuutena. Musiikkiteollisuus mainostaa immerstiivisiä albumeita ja Google mainostaa viimeisintä peliään *Ingress* immerstiivisenä kokemuksena.

Teatteri on tässä edelläkävijä ja teatterissa immersiivisyys on myös lunastanut lupauksen moniaistisuudesta. Sekä elokuva että popmusiikki mainostavat uusia tuotteitaan moniaistisina kokemuksina, mutta niiden moniaistisuus rajoittuu yleensä näköön ja kuuloon.

Punchdrunk on tunnetuin brittiläisen immerstiivisen teatterin ryhmistä. Sen menestynein teos *Sleep no more* käyttää pohjanaan *Macbethiä* ja muokkaa siitä hitchcockmaisen trillerin. Alkuperäisen version esityspaikkana toimi vanha viktoriaaninen koulu Lontoossa.

Isossa-Britanniassa immerstiivinen teatteri on jo murtautunut valtavirtaan. Punchdrunk toteutti jo vuonna 2010 teoksen *The Duchess of Malfi* yhteistyössä Englannin kansallisoopperan kanssa, jolloin esityspaikkana oli 7400 m² kokoinen toimistokortteli. Kolmikerroksisen korttelin sisällä yleisö sai seurata vapaasti eri hahmoja ja orkesterin eri kokoonpanoja. Ensi kesän Manchester International Festivalin ohjelmistossa punchdrunkin taiteellinen johtaja **Felix Barrett** puolestaan

toteuttaa elektronisen musiikin uranuurtaja Massive Attackin kanssa uudenlaisen konserttielämyksen, jota esitetään vanhalla rautatieasemalla.

Onko immersivisyys vain ohimenevä teatteritrendi vai onko sillä tarjottavana uusi näkökulma teatterin tekemiseen? Immersiivistä teatteria on tehty nyt jo ainakin yli vuosikymmen, se on tuottanut taiteellisesti korkeatasoisia esityksiä ja vakiinnuttanut itsensä osaksi brittiläistä teatterikenttää. Katsojat nauttivat siitä täysin siemauksin, joten kysymykseen on jo vastattu.

Immersivisyys voisi tarjota Suomessakin uudenlaisen lähestymistavan lisäksi ratkaisun myös teatterin vieraantumiselle nuoresta yleisöstä. Elokuvat, musiikki ja pelit toteuttavat sitä jo – teatterin keinoilla.

Sami Henrik Haapala

Kirjoittaja on näyttelijä FIA, tanssija, esitystaiteilija ja dj.

Artikkeliin kuuluu salainen verkkosivu, jossa pääsee sukeltamaan upotettuun teatteriin. Se löytyy osoitteesta: www.uppoa.tumblr.com. Salasana *uppoa*